

Amra MADŽAREVIĆ
JU Muzej Sarajeva

IZLOŽBA "SARAJEVO 1914–2014"

Prikaz izložbe

Sarajevo – grad s bogatom, burnom, ali i lijepom prošlošću. Grad koji ima svoje stanovnike, svoje priče, svoje sudbine, svoju prošlost, ali i svoju budućnost!

Kao glavni grad Bosne i Hercegovine, Sarajevo je njen administrativni, privredni, univerzitetski, kulturni i sportski centar.

Uže područje grada, s četiri općine, ima oko 300.000 stanovnika.

Centar grada nalazi se na nadmorskoj visini od 511 metara. Stiješnjen između planina, Jahorine i Trebevića te Igmana i Bjelašnice, širi se po padinama brda i planina i zapadno, prema Sarajevskom polju. Sarajevo ima svoju rijeku – Miljacku, a u podnožju planine Igman izvire i rijeka Bosna.

Sarajevo je jedinstveno po susretu kultura i civilizacija, po džamiji, katedrali, pravoslavnoj crkvi i sinagogi u krugu od 500 metara, po gostoprimljivim ljudima...

Ipak, iako Sarajevo ima tragove ljudske civilizacije od kamenog doba, iako ima i druge atribute, u svijetu je, nažalost, najpoznatije po Sarajevskom atentatu, s početka 20. stoljeća, i najdužoj opsadi jednog grada u modernoj civilizaciji, s kraja 20. stoljeća. Neki ga se još sjećaju i po Zimskim olimpijskim igrama iz 1984. godine.

No Sarajevo je i prije, i poslije, i između ovih datuma živjelo, raslo i imalo sudbinu svakog grada na svijetu.

Ovom izložbom želimo pokazati upravo ono što se manje zna o našem gradu. Život!

Život u periodu nakon Sarajevskog atentata, događaja zbog kojeg se za Sarajevo saznalo u svijetu.

Naš muzej, Javna ustanova Muzej Sarajeva, prikazuje historiju i život grada na pet različitih lokacija: Brusa-bezistan na Baščaršiji – historija Sarajeva od neolita do 1918; Muzej “Sarajevo 1878–1918” – Sarajevo u austrougarskom periodu i Sarajevski atentat; Muzej Jevreja Bosne i Hercegovine – život Jevreja od njihovog dolaska u 15. stoljeću do danas; Svrzina kuća – arhitektura i kultura življenja gradske muslimanske porodice kroz 19. stoljeće i Despića kuća – arhitektura i kultura življenja gradske pravoslavne porodice krajem 19. i početkom 20. stoljeća.

Ova izložba predstavlja nastavak te priče i prikazuje noviju historiju od 1914. do 2014. godine.

Uvodni pano izložbe

Povodom obilježavanja 100 godina od Sarajevskog atentata, JU Muzej Sarajeva je, između ostalih projekata rađenih za ovu priliku, uradila i postavila i izložbu pod nazivom “Sarajevo 1914–2014”. Izložba je postavljena i otvorena u muzejskom prostoru Vijećnice, koja je za javnost otvorena nakon rekonstrukcije iste godine, tačnije u maju 2014.

Zašto sad, nakon toliko godina, prikaz ove izložbe?

Mnogo je razloga za to, ali sam prikaz ove izložbe i priča o njenoj sudbini ustvari je nešto mnogo više, to je priča o Muzeju, o našoj sudbini, o društvu u kojem živimo.

Naš muzej je od svog osnivanja (1949) do danas prolazio kroz mnoge nedaće i dijelio sudbinu ovog grada. Poznato je da smo 1993. godine ostali bez zgrade koju smo dotad koristili, te smo se snalazili kako znamo

i umijemo. Srećom, većina eksponata je spašena. Nakon nekog vremena dobili smo privremeno rješenje: pola zgrade Vila Kosta Herman, za depo, kancelarije i radionice, i Brusa-bezistan, u srcu Bašćaršije, kao izložbeni prostor. Brusa-bezistan je pokrivena tržnica iz osmanskog perioda, divan galerijski prostor, ali nedovoljan za stalnu muzejsku postavku i sve prateće prostorije. U tako nedostatnom prostoru postavili smo hronološki izložbu o historiji Sarajeva od neolita do 1918. godine. Za našu dalju istoriju nije bilo mjesta. Kao ni za izložbu iz umjetničke zbirke.

Već smo 18 godina u tom privremenom prostoru, bez ikakve nade da će se uskoro riješiti pitanje smještaja gradskog muzeja.

To su neki od razloga za postavku ove izložbe, a povod je bio stogodišnjica Atentata. Iskoristili smo priliku da ovaj izuzetno bogat i važan period u historiji našeg grada pretočimo u izložbu, koja je također privremenog karaktera.

I upravo ta neizvjesnost u vezi sdaljom sudbinom ove izložbe, koja je ustvari nastavak i dio priče koji nedostaje stalnoj postavci gradskog muzeja, razlog je za ovaj prikaz.

Možda njena sudbina i nije neizvjesna, čini se, ipak, izvjesnom. Naime, muzejski prostor Vijećnice namijenjen je za stalnu postavku o samoj Vijećnici i njenoj sudbini. Ta izložba je u pripremi i uskoro će biti realizirana, što znači skidanje i rasformiranje izložbe "Sarajevo 1914–2014". Ona će, zbog nedostatka prostora, vjerovatno završiti u depou Muzeja. I tako će priča o našem gradu ponovo završavati s 1918. godinom, u prostoru Brusa-bezistana.

Istina, postoje moderne tehnologije, tako da će ova priča naći svoje mjesto na nekom ekranu u muzeju, online i slično. Ali predmet / eksponat i posjetu muzeju s dobrim vodičem ne može ništa zamijeniti. I svi oni koji dođu u gradski muzej da upoznaju naš grad ostat će uskraćeni za kompletnu sliku o nama, našoj historiji, kulturi...

IZLOŽBA

Da se vratimo samoj izložbi. Srž i početak izložbe je porodica, osnovna ćelija društva, od koje sve polazi. Sam prostor Muzeja u Vijećnici, koji je okrugao, omogućio nam je da tako postavimo i izložbu. U

središtu prostora je dio izložbe posvećen porodici, a oko njega se dalje širi priča.

Taj dio smo simbolično nazvali “Moda u Sarajevu”, a autorica ovog dijela izložbe Svetlana Bajić, etnologinja iz Zemaljskog muzeja, kroz priču o odijevanju i fotografije iz porodičnih albuma sarajevskih porodica, ispričala je i prikazala porodični život kroz četiri historijske faze: austro-ugarski period (1878–1918), period između dva svjetska rata (1918–1941), socijalistički period (1945–1992) te period do i od Dejtona (1992–2014). Ovu priču je, vrlo interesantnim dizajnerskim rješenjem, uobličio Nedžad Čmajčanin. Svaki period prikazan je na zidu koji za podlogu ima šare s kućnih zidova iz određenog perioda ili tapetu sa šarom. Na zidovima su fotografije iz porodičnih albuma i privatnih kolekcija, uokvirene u okvire aktuelne u tim periodima. Ispred se nalaze originalne vitrine s eksponatima. To su uglavnom dijelovi odjeće, nakit, ukrasi iz tih vremena. Takva slika odaje djelić kućne atmosfere i toplinu doma. Ova četiri zida su povezana i idu u polukrug.

Detalj sa izložbe

Na stubovima koji okružuju ovaj centralni dio postavljeni su izložbeni panoi s prigodnim tekstovima i pratećim fotografijama i kartama.

Izložba ide hronološki, dajući na početku kratak osvrt, kao uvod, na historiju Sarajeva – “Sarajevo od neolita do austrougarskog perioda”. Slijedi pano pod nazivom “Sarajevo u austrougarskom periodu”. S obzirom na to da je cijeli projekat nastao 2014. godine, u vrijeme obilježavanja stogodišnjice Atentata, izložba se nastavlja prikazom samog čina

Atentata i njegovih aktera, Franca Ferdinanda, Sofije Kotek i Gavrila Principa.

U slučaju prenošenja ove izložbe u neki drugi muzejski prostor, ovaj dio izložbe bi se skratio, s obzirom na to da je bio dio vremenskog konteksta te godine. Naravno da je to događaj koji je obilježio našu historiju, ali bi se priče o akterima ipak svele na potrebni minimum jedne stalne postavke.

Detalj sa izložbe

Nastavak izložbe slijedi ovako: Prvi svjetski rat, Sarajevo u sastavu Kraljevine Jugoslavije, Sarajevo u Drugom svjetskom ratu, Sarajevo u socijalizmu, Tranzicija 1990–1992, Period 1992–1995, Period 1996–2014. Samo nabranje tema pokazuje koliko je burna bila historija Sarajeva u ovih sto godina. Stoga svaka tema obuhvata historijske činjenice, uz karte, jer su se granice i države mijenjale, prikaz moneta, zastava, grbova, kao i radove na izgradnji i infrastrukturi.

Ovi panoi nisu popraćeni eksponatima – iako Muzej posjeduje mnoge koji oslikavaju ove teme – iz više razloga. Jedan od njih je što izložba nije u našem muzejskom prostoru; samim tim, nemamo punu kontrolu. Drugi razlog je skučenost datog prostora, kao i nedostatak finansija za izradu prigodnih vitrina. U slučaju da Muzej dobije adekvatan izložbeni prostor, o ovome treba voditi računa, jer, svakako, muzeološki treba popratiti eksponatima.

Posebnost ove izložbe je u tome što smo veliki dio postavke posvetili kulturi, sportu i muzici, veoma značajnim temama, a ne samo historijskim činjenicama. Naš grad je tokom prošlog stoljeća bio i ostao prepoznatljiv, između ostalog, i po velikim kulturološkim, umjetničkim, sportskim i muzičkim uspjesima. Stoga su ove teme nezaobilazne u

stjecanju opće slike o nama i našem gradu. Napominjem da ove teme nisu nikad ranije bile obrađene i skupljene na jednom mjestu, odnosno jednoj muzejskoj izložbi.

Sport u ovih sto godina obrađen je kroz teme “Sport u Sarajevu” i “14. Zimske olimpijske igre”.

Izuzetno bogato arhitektonsko kulturno naslijeđe, bogatstvo stilova i modernizacija obrađeni su kroz temu “Arhitektura u Sarajevu”.

“Sarajevo, grad muzeja i galerija” daje osvrt na mnoštvo kulturnih institucija, sa svim njihovim karakteristikama. Treba napomenuti da je postavka rađena 2014. godine te da se otad ovaj spisak proširio, o čemu treba voditi računa u budućnosti.

Posebna tema su “Sarajevska pozorišta”, kao rasadnici muzičkog života, opere, baleta, književnosti pretočene na scenu.

Slijedi “Likovna umjetnost”, s osvrtom na sve pravce, umjetnike, najznačajnija djela.

Ono po čemu smo jedno vrijeme bili izuzetno poznati u sastavu Jugoslavije jeste muzika. O tome govori tema “Sarajevska muzička scena”. Ova tema popraćena je muzičkom podlogom, koja se može čuti prilikom obilaska izložbe, a koja je snimljena u saradnji s Muzičkom akademijom.

I, na kraju, tema “Sarajevo, grad festivala”. Radeći na ovoj temi i sami smo bili iznenađeni koliko se značajnih festivala održava u gradu. Tom prilikom smo, nažalost, nesvjesno, neke izostavili. Svakako, prvom ih prilikom treba dodati.

Autori postavke su kustosi i uposlenici JU Muzej Sarajeva (abecednim redom, po prezimenu): Mirsad Avdić, Žanka Dodig, Amra Madžarević, Adnan Muftarević, Igor Radovanović, Aida Sulejmanagić i Moamer Šehović. Vanjski saradnici: Svetlana Bajić, Zemaljski muzej; Ivana Udovičić, Umjetnička galerija BiH (za oblast umjetnosti); Velid Spaho, BHRT (za oblast sporta) i Sead Šeherćehajić, BHRT (za oblast muzičke kulture). Nedžad i Leila Čmajčanin (dizajn); Azra Bečević-Šarenkapa, Zemaljski muzej (tehnička postavka izložbe), Aida Sulejmanagić, Murat Kurtović i Taib Kešmer.

Idejni tvorac izložbe i glavni i odgovorni urednik je Amra Madžarević.

Dugujemo zahvalnost tadašnjem gradonačelniku Sarajeva gospodinu Ivi Komšiću, koji je ustupio prazni muzejski prostor za ovu izložbu. Ovo je prva izložba postavljena u Vijećnici nakon njenog svečanog otvorenja. Kao što sam već na početku naglasila, glavni projekat Vijećnice u ovom prostoru predviđa izložbu o samoj sudbini Vijećnice, koja je u pripremi, pa ćemo veoma brzo morati osloboditi prostor.

SUDBINA IZLOŽBE

Sada ponovo dolazimo do pitanja neriješene sudbine Javne ustanove “Muzej Sarajeva”. Nakon što smo napustili zgradu Šerijatske sudačke škole, a zbog isteka ugovora o korištenju, postali smo podstanari u vlastitom gradu. Srećom, posjedujemo četiri dependansa: Svrzina kuća, Despića kuća, Muzej Jevreja i Muzej “Sarajevo 1878–1918”, posvećen Atentatu. Ali matičnu zgradu nemamo. Stalna postavka je u privremenom prostoru, koji je, kao što sam navela, neadekvatan. Njegova površina nije dovoljna za stalnu postavku, a ne posjeduje nikakve prateće prostorije koje jedan muzej mora imati. Na kraju, i u tom prostoru smo podstanari i ne možemo garantirati da ćemo i tu ostati.

Nakon 1995. godine ništa nije učinjeno da se konačno riješi pitanje Muzeja, osim što nam je dodijeljen prostor Brusa-bezistana, privremeno, kao i pola zgrade Vila Kosta Herman. Istina, bilo je ideja i pokušaja, ali na tome se završilo. Jedna od ideja, za koju smatram da je bila vrlo dobra, jeste smještaj Muzeja u Jajce kasarnu, na gradskom uzvišenju. Druga ideja bila je rekonstrukcija stare bolnice na Marijin-Dvoru (Hastahana).

A mi smo tu gdje jesmo, 25 godina poslije. Bez nade da će ovo pitanje uskoro biti riješeno. Ovo, kao i sudbina Zemaljskog muzeja i drugih muzeja i galerija u našem gradu, govori o (ne)zainteresiranosti nadležnih za vlastitu kulturu i istoriju.

Stoga sam odlučila pisati o ovoj izložbi i njenoj sudbini, kako bi se aktueliziralo pitanje rješavanja smještaja Muzeja, da se bar ne zaboravi da to pitanje nikad nije riješeno.

S druge strane, trend je da svaka nova vlast, čak i na nivou direktora, smatra da svijet počinje od njih, te bi se i ova, vrlo značajna i studiozno

urađena izložba, kao logični nastavak stalne postavke o kompletnoj historiji Sarajeva, jednog dana mogla zaboraviti, kako bi neki novi ljudi počeli sve ispočetka. Stoga ovaj tekst ostaje kao svjedočenje o generaciji uposlenika Muzeja koji su autori nastavka muzejske stalne postavke, o periodima i temama koji nikad ranije nisu obrađeni.

Život ide dalje, historija se nastavlja, nemilosrdno nas pogađa događajima, tako da će buduće generacije imati mnogo novih tema za istraživanje i izlaganje. Naši depoi puni su predmeta koji ne mogu biti izloženi u Muzeju, tako da je i to nepresušni izvor novih tema za nove izložbe. Za nove povremene izložbe, za koje, također, trenutno nemamo adekvatan prostor. Nažalost, svjedoci smo vremena pandemije opasnog virusa, život nam se u potpunosti izmijenio. Još jedna vrlo važna tema za Muzej – život u našem gradu u doba pandemije.

U nadi da će se jednog dana ovaj tekst i ovi Prilozi čitati u novoj muzejskoj zgradi, sačuvajmo svoju historiju i kulturu. Mi u Muzeju to radimo, u uslovima koje imamo.